

Nhân cách - nhân lực - nhân tài và mười giá trị nhân cách cần bồi dưỡng cho thế hệ trẻ và người lao động trước bối cảnh mới

Đặng Quốc Bảo¹, Phạm Minh Giản*²,
Tăng Thái Thụy Ngân Tâm³

¹ Email: sockpul@gmail.com
Viện Trí Việt
Trung Tự, Đống Đa, Hà Nội, Việt Nam

* Tác giả liên hệ

² Email: phamminhgian2004@gmail.com

³ Email: tttntam@dtu.edu.vn

Trường Đại học Đồng Tháp
783 Phạm Hữu Lầu, Phường 6,
thành phố Cao Lãnh, tỉnh Đồng Tháp, Việt Nam

TÓM TẮT: Phát triển và nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, nhất là nguồn nhân lực chất lượng cao là một chiến lược quan trọng nhằm tạo lợi thế cạnh tranh quan trọng, giúp đất nước phát triển nhanh, hiệu quả và bền vững. Trách nhiệm này được đặt lên vai của ngành giáo dục, nơi đào tạo nguồn nhân lực khoa học chủ chốt trong tương lai. Trong thời đại Cách mạng công nghiệp 4.0, ngành Giáo dục cần phải đào tạo được một thế hệ có nhân cách, đạo đức và trình độ chuyên nghiệp vụ, thể chất khỏe mạnh. Để góp phần phát triển hoàn thiện nguồn nhân lực cho đất nước, đào tạo ra những nhân tài vừa hồng vừa chuyên, chúng tôi đã tổng hợp mười giá trị nhân cách cần phải bồi dưỡng cho thế hệ trẻ và người lao động từ những giá trị văn hóa truyền thống và ý tưởng của tiền nhân.

TỪ KHÓA: Nhân cách, nhân lực, nhân tài, thế hệ trẻ, người lao động, nguồn nhân lực.

→ Nhận bài 23/8/2022 → Nhận bài đã chỉnh sửa 07/10/2022 → Duyệt đăng 30/12/2022.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12220307>

1. Đặt vấn đề

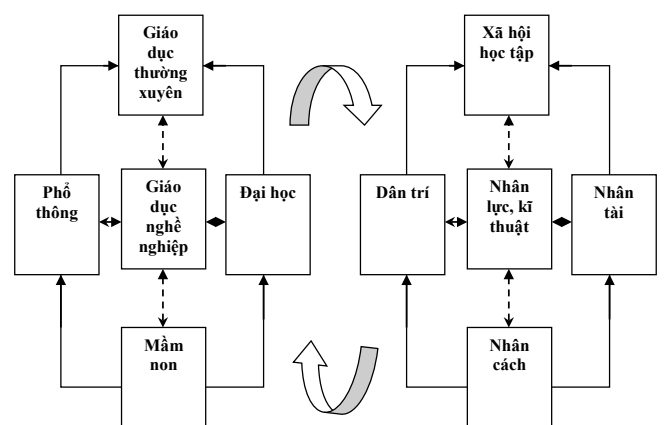
Nhân cách được coi là đặc trưng bản chất của con người. Theo Từ điển tiếng Việt, “nhân cách là tư cách và phẩm chất con người” [1, tr.1136]. Trong Triết học Mác - Lênin, nhân cách là những phẩm chất, những trạng thái, tính chất, xu hướng bên trong của từng cá nhân. Sự hình thành và phát triển của nhân cách sẽ gắn liền với sự phát triển của con người thông qua quá trình giáo dục, tự học và hoạt động thực tiễn. Nhân cách của thế hệ trẻ và người lao động là nhân cách của những người trẻ đang chuẩn bị thực hiện chức năng lao động, đang hoạt động lao động có trình độ chuyên môn nghiệp vụ cao trong một lĩnh vực nào đó của xã hội. Do đó, việc hình thành nhân cách cho thế hệ trẻ và cho người lao động sẽ có ý nghĩa quan trọng, góp phần phát triển nguồn nhân lực của đất nước trong tương lai. Từ những giá trị văn hóa truyền thống, những ý tưởng của tiền nhân, chúng tôi nghiên cứu “Nhân cách - nhân lực - nhân tài và mười giá trị nhân cách cần bồi dưỡng cho thế hệ trẻ và người lao động trước bối cảnh mới”.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Nhân cách: Bộ phận để có nhân lực trình độ cao - nhân tài hiển minh

Hệ thống giáo dục quốc dân bao gồm năm ngành học:

Giáo dục mầm non, Giáo dục phổ thông, Giáo dục nghề nghiệp kỹ thuật, Giáo dục đại học, Giáo dục thường xuyên (xem Sơ đồ 1). Có thông điệp: “Phi mầm non bất thành nhân cách; Phi phổ thông bất thành dân trí; Phi nghề nghiệp kỹ thuật bất thành nhân lực; Phi đại học bất thành nhân tài; Phi giáo dục thường xuyên bất thành xã hội học tập”.

Sơ đồ 1: Mô hình hệ thống giáo dục và nhân cách

Nhân tài ngày nay trong hoàn cảnh xã hội Việt Nam bao gồm nhân tài kinh tế, nhân tài quân sự, nhân tài ngoại giao, nhân tài giáo dục... hình thành được tầng lớp tri thức hiện đại, doanh nhân sáng tạo và chính khách nhân văn.

2.2. Các hệ giá trị trong đời sống văn hóa Việt

2.2.1. Các bộ số năm về giá trị tu dưỡng - hành động có tính truyền thống mà người Việt thường dạy con em thực hiện từ lúc ấu thơ đến tuổi trưởng thành và hành động trong cả cuộc đời

Tiếp thu tinh hoa Nho giáo, người Việt dạy cho con em năm giá trị sống căn cốt: Khiêm - Cung - Tín - Mẫn - Huệ. Nghĩa là: Khiêm tốn nhường nhịn, cung kính lễ phép, thành tín ngay thẳng, cần mẫn nhanh nhẹn, huệ ái bao dung.

Bộ năm trên cùng được phát triển với một bộ năm khác có tên ngũ thường: Nhân - Nghĩa - Lễ - Trí - Tín. Người Việt nhấn mạnh điều nhân qua lời khuyên: Thương người như thể thương thân; Lá lành đùm lá rách; Một con ngựa đau, cả tàu không ăn cỏ.

Điều nghĩa được gắn với tình tạo nên phạm trù “Tình nghĩa”, “Nghĩa tình” và được nhắc nhủ:

Sống có nghĩa, có tình; Nghĩa tình thủy chung son sắt; Càng sâu nghĩa bể, càng dài tình sông; Tình sâu mong trả nghĩa đây...

Điều lễ, điều trí, được cô lại trong thông điệp: “Tiên học Lễ, Hậu học Văn”. Thông điệp này có hàm ý: Con người trước hết phải học lễ giáo (Trên nền tảng Nhân - Nghĩa) sau đó học văn (Thi Thư Lễ Nhạc...).

Lễ mà thiếu văn thì khiến cưỡng gò bó. Văn mà thiếu lễ thì có thể sống cầu thả, luộm thuộm. Lễ văn phải hài hoà trong cốt cách, phẩm cách.

Điều tín được nhắc nhở: Không được bội tín, bắt tín, song cũng không nên ngu tín, cuồng tín mà phải trung tín, không cố chấp về một tín điều cổ hủ lạc hậu trong cuộc sống.

Năm nhân tố then chốt “Nhân - Nghĩa - Lễ - Trí - Tín” lại được Nho gia phát triển thành sự tu dưỡng năm “cảm giác” được gọi là năm cái “khởi đầu” sau đây:

- Cảm giác về lòng trắc ẩn thương người là khởi đầu của điều Nhân.

- Cảm giác về sự biết hối hận, xấu hổ là khởi đầu của điều Nghĩa.

- Cảm giác về sự biết tôn trọng phục tùng đạo lí, pháp lí, công lí là khởi đầu của điều Lễ.

- Cảm giác về sự biết phân biệt phải trái là khởi đầu của điều Trí.

- Cảm giác về sự biết day dứt, áy náy khi đổi ý là khởi đầu của điều Tín.

Năm điều trên thường gọi là Ngũ giới gắn với Ngũ thường.

Ngũ thường và Ngũ giới trở thành minh triết sống của dân tộc. Chúng định hình và phát triển thành giá trị sống trong mỗi gia đình, trong đời sống cộng đồng tạo nên nền văn hoá Việt với tư duy đặc sắc: “Con hơn cha là nhà có phúc”. Ở đây có hàm ý: Thế hệ sau gắng phấn đấu sống tốt hơn thế hệ trước về quan điểm sống, về lối sống, cách sống theo các bộ năm nói trên.

2.2.2. Hồ Chí Minh nêu ra năm tính tốt cho con người Việt Nam của thời đại mới

Hồ Chí Minh thừa kế và canh tân ý tưởng của Nho gia, nêu lên hệ giá trị sống của con người Việt Nam trong thời đại mới với năm tính tốt theo nội hàm mới như sau: Nhân - Nghĩa - Trí - Dũng - Liêm.

- **Nhân** là “Thật thà thương yêu hết lòng giúp đỡ đồng chí đồng bào...”.

- **Nghĩa** là “Ngay thẳng không có tư tâm, không làm việc bậy...”.

- **Trí** là “Giữ đầu óc trong sạch sáng suốt, biết xem người, biết xét việc...”.

- **Dũng** là “Dũng cảm gan góc, gặp việc phải có gan làm, thấy khuyết điểm có gan sửa chữa...”.

- **Liêm** là “Không tham địa vị, không tham tiền tài, không tham sung sướng. Chỉ có một thứ ham là ham học, ham làm, ham tiến bộ...”.

Có nhà nghiên cứu nước ngoài đã gọi hệ giá trị Hồ Chí Minh nêu ra là “Ngũ thường” của nước Việt Nam thời đại mới. “Ngũ thường” của Hồ Chí Minh đã đưa dân tộc Việt Nam “Rũ bùn đứng dậy sáng loà” (thơ Nguyễn Đình Thi), chiến thắng hai thế lực hung bạo của thời đại là thực dân Pháp (1954) và đế quốc Mĩ (1975), thực hiện cuộc tái thống nhất non sông, lập ra nước Cộng hoà Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam (1976) kiên trì mục tiêu “Độc lập - Tự do - Hạnh phúc”.

2.2.3. Tu thân - Xử thế - Dưỡng sinh

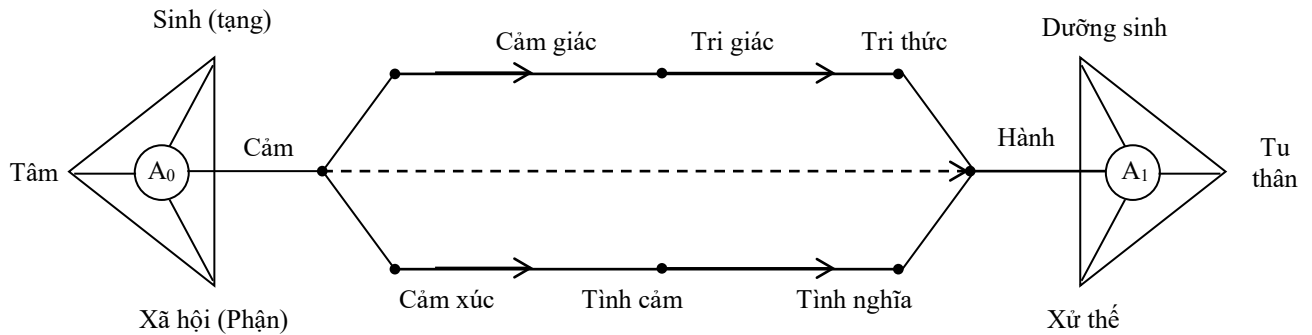
Ngày nay, bước vào thế kỉ mới, Việt Nam phải thực hiện được dân chủ, công bằng, có cuộc sống văn minh hài hoà trên cả hai chiều cạnh “Vi phú - Vi nhân” đảm bảo đất nước có sự trong lành về môi trường, đủ khả năng ứng phó với biến đổi khí hậu và các tình huống xấu có thể xảy ra do ngoại bang phá hoại. Giáo dục cho thế hệ trẻ có hệ giá trị bản thân là biết tu dưỡng - hành động bao quát giá trị chung của nhân loại, của toàn cầu, của dân tộc, của truyền thống tốt đẹp trong gia đình và phù hợp với hoàn cảnh bản thân là công việc rất khó khăn phức tạp song lại là điều cực kì cấp thiết hiện nay.

Các nhà giáo dục tâm huyết đề xuất ba việc quan trọng cho thế hệ trẻ có nhân cách toàn vẹn bao gồm: Tu thân - Xử thế - Dưỡng sinh.

- **Tu thân** là sự tu dưỡng bản thân sao cho phân thiện trong con người nảy nở như hoa mùa xuân và phần ác mất dần đi (lời Bác Hồ).

- **Xử thế** là biết tùy theo thế vị xã hội của mình có cách ứng xử theo phương châm: Sống đẹp đạt tới ba điều: Sống sáng tạo - Sống chừng mực - Sống hẳn hoi.

Sự xử thế hiệu quả là biến được đối thủ thành đối tác, đưa đối tác thành đồng minh, đưa đồng minh thành đồng chí, đưa đồng chí thành tâm giao. Ngày nay, sự xử thế đúng đắn là tạo cho hai bên cùng có lợi, cùng “Thắng” trong công việc.

Sơ đồ 2: Mô hình Tu thân - Xử thế - Dưỡng sinh của Nguyễn Khắc Viện

- Dưỡng sinh không chỉ là không sát sinh mà biết giữ vệ sinh cho bản thân và tích cực nuôi dưỡng sự sống trong lành cho môi trường tự nhiên và sinh thái bền vững của cộng đồng.

Nhà văn hóa Nguyễn Khắc Viện có một chỉ dẫn khá sâu sắc về “Tu thân - Xử thế - Dưỡng sinh” qua Sơ đồ 2:

Nhân cách của con người được hình thành từ ba nhân tố “Sinh - Tâm - Xã”. Từ khi sinh ra, con người bắt đầu “Cảm”. Sự phát triển nhân cách được hiện thực qua hai kênh: Cảm giác và Cảm xúc.

Cảm giác ---> Tri giác ---> Tri thức, tạo nên IQ (Thông minh trí tuệ, thông minh bộ óc).

Cảm xúc ---> Tình cảm ---> Tình nghĩa, tạo nên EQ (Thông minh xúc cảm, thông minh trái tim).

Sự hội tụ của hai kênh này (IQ và EQ) tạo nên hành vi, hành động của mỗi con người.

Người có IQ (+) mà EQ(-) sẽ có hành động nguy hiểm. Tuy nhiên, người có IQ(-) còn EQ(+) thì hành động tích cực cũng không duy trì phát triển bền vững.

Mỗi người có nhân cách từ A₀ ---> A₁ ---> A_n và phải phấn đấu sao cho A₁ > A₀ và A_n > A_{n-1}.

Muốn vậy, con người phải suy nghĩ - hành động sao cho “Giá trị bản thân” có động thái hài hòa trên cả ba mặt “Tu thân - Xử thế - Dưỡng sinh”.

Con người “Tu thân - Xử thế” tốt song không có hành động “Dưỡng sinh” tích cực thì nhân cách không trọn vẹn. Tuy nhiên, con người “Tu thân - Dưỡng sinh” tốt mà “Xử thế” vụng hoặc “Dưỡng sinh - Xử thế” khéo mà “Tu thân” tồi thì nhân cách chưa xứng đáng.

Bác Hồ là tấm gương sáng trên cả ba mặt “Tu thân - Xử thế - Dưỡng sinh”.

Người dạy và Người đã sống: “Dục thành đại sự nghiệp/Tinh thần cảnh yếu đại” (Muốn nên sự nghiệp lớn/Tinh thần cần phải cao).

Người nhắc nhở: Xử thế nguyên lai phi dị dị/Nhi kim xử thế cánh nan nan (Xử thế từ xưa không phải dễ / Mà nay xử thế khó khăn hơn).

Suốt cuộc đời với bất cứ ai, Người cũng xử thế “Đi thục tinh tâm hồn, thức tỉnh cái thiện” để người đó sống có ích, làm việc có ích cho cộng đồng, cho xã hội.

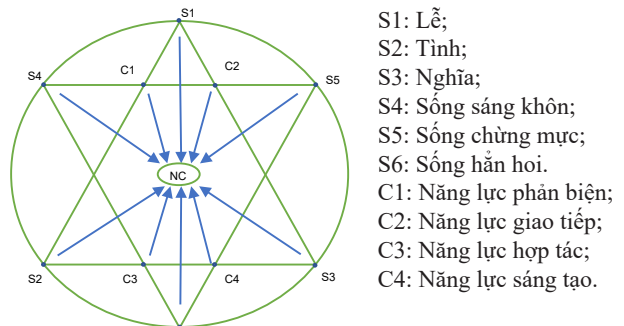
Người dạy: “Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây/Vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người”.

“...Tôi yêu cầu thi hài tôi được đốt đi, nói chữ là “hoả táng”. Tôi mong rằng “hoả táng” sẽ được phổ biến vì như thế đối với người sống đã tốt về mặt vệ sinh lại không tốn đất. Bao giờ ta có nhiều điện thì “điện táng” càng tốt hơn” (1965).

Người chỉ đạo sát sao công cuộc giải phóng đất nước, song còn tích cực đối với công việc bảo vệ sự trong lành của môi trường. Hồ Chí Minh được Tổ chức Giáo dục - Khoa học - Văn hoá thế giới (UNESCO) tôn vinh là Anh hùng giải phóng dân tộc - Nhà văn hoá lớn của thời đại. Gần chín thập kỉ trước (1923), chiến sĩ cách mạng Xô Viết Mandenstam đã gọi Hồ Chí Minh là Nhà văn hoá tương lai.

2.3. Giá trị nhân cách cần bồi dưỡng cho thế hệ trẻ và người lao động trong bối cảnh đi vào nền kinh tế tri thức có Cách mạng công nghiệp 4.0

Bối cảnh bước vào đời sống có kinh tế tri thức và có toàn cầu hóa lại có tác động của Cách mạng công nghiệp 4.0. Hệ giá trị nhân cách bồi dưỡng cho thế hệ trẻ và người lao động phải quán triệt tính truyền thống và ý tưởng của thời đại (xem Sơ đồ 3).

Sơ đồ 3: Khung mẫu tổng hợp về nhân cách của thế hệ trẻ và người lao động trong bối cảnh hiện nay

Khi thế giới chuyển từ nền kinh tế công nghiệp sang nền kinh tế tri thức, tri thức cũng trở thành hàng hoá quan trọng. Trong thời đại công nghệ thông tin, sự phát

triển thông tin, công nghệ nhanh như vũ bão, bắt buộc mỗi người phải không ngừng học tập, bổ sung kiến thức mới nếu như không muốn bị đào thải. Yuval Noah Harari biểu lộ quan điểm: Nhiều chuyên gia sư phạm cho rằng, trường học nên chuyển sang việc dạy “bốn chữ C”, tức tư duy phản biện, giao tiếp, hợp tác và sáng tạo (critical thinking, communication, collaboration, creativity). Nói rộng hơn, họ tin là trường học nên giảm bớt các kỹ năng kỹ thuật và nhấn mạnh vào các kỹ năng sống đa mục đích. Quan trọng hơn cả sẽ là khả năng đối phó với thay đổi, học điều mới và duy trì cân bằng tâm lý trong các tình huống xa lạ. Để theo kịp thế giới năm 2050, bạn sẽ không chỉ cần sáng tạo các ý tưởng và sản phẩm mới mà trên hết, bạn sẽ cần tự đổi mới mình hết lần này đến lần khác [2].

Bên cạnh những cập nhật, bổ sung những kiến thức mới, thế hệ trẻ còn phải không ngừng rèn luyện phẩm chất đạo đức phù hợp với thời đại mới. Ngoài năng lực làm việc cao, cần phải sống có lễ, tình, nghĩa, sáng

khôn, chùng mực và hần hoi. Đây không phải là một tiêu chuẩn quá cao vì xã hội nào cũng có kỉ cương và lễ nghi.

3. Kết luận

Trên con đường thực hiện sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, muốn đứng vững và phát huy tốt sức mạnh phát triển đất nước và hội nhập quốc tế, nguồn nhân lực đóng vai trò quan trọng. Đặc biệt là nguồn nhân lực trẻ, có đầy đủ phẩm chất đạo đức, chuyên môn nghiệp vụ, hay nói cách khác, là nguồn nhân lực có nhân cách. Nhân cách được hình thành trong quá trình dài do đào tạo, bồi dưỡng, rèn luyện. Nó không những thông qua những giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc mà còn phải được cập nhật những giá trị mới của thời đại. Từ đó, một thế hệ trẻ được đào tạo ra có sự trưởng thành cả về thể chất và nhân cách, có bản lĩnh vững vàng, có lòng yêu nước, có ý thức tự tôn dân tộc, có ước mơ, có tinh thần trách nhiệm...

Tài liệu tham khảo

[1] Hoàng Phê (Chủ biên), (2020), <i>Từ điển Tiếng Việt</i>, NXB Đà Nẵng. [2] Yuval Noah Harari, (2019), <i>Hai mươi mốt bài học cho thế kỉ XXI</i>, NXB Thế giới, Hà Nội. [3] Hoàng Anh, (2012), <i>Giáo dục với việc hình thành và phát triển nhân cách sinh viên</i>, NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội. [4] Trần Khánh Đức, (2010), <i>Giáo dục và phát triển nguồn nhân lực trong thế kỉ XXI</i>, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.	[5] Hoàng Ngọc Hiến, (2011), <i>Luận bàn về minh triết và minh triết Việt</i>, NXB Tri thức, Hà Nội. [6] Hồ Chí Minh, (2011), <i>Toàn tập, tập 15</i>, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội. [7] Quỹ Hòa bình và Phát triển Việt Nam, (2016), <i>Hệ giá trị - Mục tiêu phát triển nhân cách người học của hệ thống giáo dục</i>, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội. [8] Giang Thiệu Thanh - Hoàng Yến My (Tuyển chọn), (2011), <i>Hồ Chí Minh về phát hiện, bồi dưỡng, sử dụng nhân tài</i>, NXB Từ điển Bách khoa, Hà Nội.

PERSONALITY - MANPOWER - TALENT AND TEN PERSONALITY TRAITS TO BE FOSTERED FOR THE YOUNG GENERATION AND LABORS IN THE NEW SITUATION

Dang Quoc Bao¹, Pham Minh Gian^{*2},
Tang Thai Thuy Ngan Tam³

¹ Email: sockpul@gmail.com
Institute of Viet Mind
Trung Tu, Dong Da, Hanoi, Vietnam

* Corresponding author

² Email: phamminhgian2004@gmail.com

³ Email: ttntam@dtu.edu.vn

Dong Thap University
783 Pham Huu Lau, Ward 6, Cao Lanh city,
Dong Thap province, Vietnam

ABSTRACT: *Developing and improving the quality of human resources, especially the human resources of high quality are significant strategies that create strong competitive advantage for the nation's fast, effective, and sustainable development. This noble responsibility is assigned to education sector which is in charge of preparing the country's future key human resources of science. In the era of the Industry Revolution 4.0, the education sector is supposed to train a newly generated human resources of special personality traits, who are physically healthy, professionally competent, highly ethical, and talented. In this article, we synthesize ten personality traits extracted from traditional values and our forefathers' ideas so that such those values will be fostered for the young generation and the labors so as for them to become "red and professional" individuals, contributing to a comprehensive development of the nation's human resources.*

KEYWORDS: Personality, manpower, talent, young generation, labor, human resource.